

ELS ESPECTACLES PÚBLICS

Els romans eren uns grans aficionats als espectacles. Els primers es remuntaven en temps de Ròmul, suposat fundador de la ciutat, i, amb el temps, van convertir-se en grans esdeveniments.

Al principi, pertanyien al culte romà i tenien un lloc en el calendari festiu. Es celebraven tres o quatre cops l'any i eren en honor d' algun Déu, generalment, Mart i Consus, i consistien en curses de cavalls o de carros. Així doncs, podem dir que els espectacles eren d' origen religiós.

L' àmbit dels espectacles romans es va revolucionar amb Tarquini Prisc, que va institucionalitzar els anomenats Ludi Romani i va manar construir el circ Màxim, el més important de Roma.

A partir d'aquest fet, l' estat comença a intervenir en la seva organització, en un principi, cedint-ne el control als magistrats i pontífexs, i, més tard, a l'època republicana, els edils (magistrats romans) els pagaven en part perquè concedien autoritat i possibilitaven la carrera política.

El fet de que s' utilitzessin com a maniobra política revela la importància que tenien els espectacles públics a Roma, de fet, l' interès que despertaven les competicions del circ era equiparable al que desperta avui el futbol.

Alguns ciutadans també organitzaven jocs privats en ocasió de funerals o esdeveniments feliços.

Durant el període d' August es van crear les factiones, o bé equips, i la possibilitat de fer juguesques i apostar al guanyador (blau, blanc,vermell o verd) van fer que les curses adquirissin una importància socio-econòmica extraordinària.

Els jocs més famosos duraven més d' un dia: Els Ludi Romanis, Apollinares, Plebei, Florales, i els Saeculares, que només es feien un cop al segle.

De Ludi, n' hi havia de dues menes, de circense i de scaenici:

ELS LUDI CIRCENSE

Eren els més antics i que els que van ser més importants. Consistien en curses de carros molt lleugers tirats per cavalls. N' hi havia de dos tipus: les quàdrigues, que eren carros tirats per quatre cavalls enganxats frontalment, i les bigues, que només eren de dos cavalls.

Els conductors, anomenats àurigues, havien de fer set voltes completes en el menor temps possible.

Les factiones respectives preparaven els cavalls, els carros, els aurigues

Arquitectura dels circs romans

El circ era un edifici de planta rectangular que tenia un extrem corb. Al voltant de l'arena, que era l'espai central, s'aixecaven tres o quatre pisos de grades, ja que tots els espectadors seien. Les portes d'accés a les grades eren anomenades vomitories.

La spina era un mur baix que separava longitudinalment l'arena, al voltant d' on giraven els carros. El punt de sortida s' anomenava carceres.

El circ Màxim va ser el més important de Roma. Feia 645m de llarg per 120m d'ample i tenia una cabuda de 150.000 espectadors.

A Espanya hi ha restes de circs romans a Mèrida, per a uns 30.000 espectadors, a Toledo, Sagunt, a Tarragona i a altres ciutats.

En el circ també s'hi representaven altres jocs circenses abans de que es construís, el segle I. Ac., el primer amfiteatre.

Els jocs de l'amfiteatre.

Eren la part més bàrbara dels espectacles romans: la sang, la lluita i la mort eren presents en cada representació.

Cada vegada els espectacles eren més violents, els espectadors exigien més sang i els emperadors, que no eren una excepció, satisfien de llarg les demandes dels seus súbdits.

Les lluites de gladiadors.

Eren molt antigues. Primer es feien a l'aire lliure, després en els circs, i finalment, en temps de Cèsar, a l'amfiteatre.

Els gladiadors normalment eren esclaus o presoners de guerra, i eren ensenyats en escoles especialitzades. Lluitaven els uns contra els altres en parelles o en grups. Hi havia els següents tipus de gladiadors:

- **Andabatae**, que lluitaven amb un casc sense obertura per als ulls.
- **Mirmillane**, utilitzaven armes, tenien espases i escuts.
- **Retiaru**, tenien una red i una gran forquilla.
- **Thrace**, anaven armats d'una espasa curta i d'un escut rodó.

Les lluites entre gladiadors eren una evolució del sacrifici humà practicat pels etruscs, un poble equivalent als ibers que vivia allí.

La vida del gladiador es pot dir que depenia de l'humor del públic: Si el s'agitaven els mocadors, se'ls hi perdonava la vida, però si estenien el dit gros cap avall, fet anomenat *pollicem vertere*, es sacrificava al vençut.

L'interés era, aleshores, veure si el gladiador sabia morir amb elegància i dignitat.

Les venationes

Eren caceres. S'enfrontaven gladiadors amb feres o feres contra feres. Van esdevenir un espectacle freqüent en els últims temps de la República i durant l'Imperi.

Les feres (tigres, panteres, lleons i rinoceronts entre altres) eren dutes d'Àfrica o Àsia i tancades en els soterranis dels amfiteatres. Per a que n'augmentés la ferocitat, uns dies abans de l'espectacle deixaven d'alimentar-les, el qual les posava d'un evident mal humor.

En una època tardana va arribar a ser una cosa divertida veure com bèsties famolenques devoraven condemnats indefensos, sense armes o lligats a pals.

També es feien venationes menys cruels, com persecucions de guineus amb la cua cremant, de conills, llebres,

cabres salvatges, etc.

Les naumàquies.

Les naumàquies eren batalles navals que es feien en els amfiteatres.

S'omplien els soterranis d'aigua de manera que l'arena es convertia en un llac, i els adversaris muntaven en petites naus.

Evidentment era un espectacle molt car de realitzar, però es van convertir en força corrents a l'època dels emperadors. La primera la va organitzar Cèsar l'any 46 a.C.

Arquitectura dels amfiteatres

El primer, que es va construir en temps de Cèsar, era de fusta, i va resultar de la unió de dos teatres adossats. Això n'explica el nom: *Amfiteatre*.

Després de les representacions teatrals, mitjançant un mecanisme, les dues escenes giraven i s'ajuntaven formant una el·lipsi, i aleshores l'espectacle continuava amb lluites de gladiadors.

El sòl, anomenat arena, era una plataforma de fusta que amagava els soterranis, on hi havia els magatzems, les feres i la sala de màquines, i que s'omplia d'aigua per a les naumàquies. Una paret de xarxes i punxes separava l'arena de les grades, per a evitar que els espectadors fossin agredits per les bèsties.

En temps d'August es va construir el primer amfiteatre de pedra, i un segle més tard, en temps de Vespasià i Titus, es basteix el més important, tant per grandiositat com per conservació, el Coliseu o Amfiteatre Flavi.

Els eixos de l'el·lipsi fan 156 i 188mm, el perímetre és de 524mm i l'alçada de 49mm. La seva capacitat és d'uns 80.000 espectadors

ELS LUDI SCAENICI

Eren la part més civilitzada dels espectacles públics.

Des dels temps de la República ja es representaven obres teatrals en les quals es posaven a escena peces grolleres en vers burlesc (*versus fescennini*):

- **Les atellanae**, que eren farses sobre temes diversos escrites en to mordaç. Els actors, que eren sempre homes, representaven en aquest tipus d'obres uns personatges que eren sempre els mateixos: *dossennus*, el geperut astut, *bucco*, el golafre, i *maccus*, el beneit. Cadascú portava una màscara per a caracteritzar el seu paper.
- **Els mims**, que eren un espectacle variat on es barrejaven la dansa rítmica, la música i les imitacions de personatges coneguts. Les figures més repetides eren la dona, l'home i l'amant. No utilitzaven màscares, així que els papers de dona normalment eren fets per dones.

Les representacions dramàtiques

Des del 240 a.C., a Roma es van representar obres, tant tragèdies com comedies traduïdes del grec o de temàtica grega.

Inicialment, es representava diàriament una obra, però després es van organitzar concursos dramàtics i els espectadors es passaven tot el dia en el teatre.

Els actors eren homes, mai dones, i es pintaven la cara o es posaven màscares.

Les comèdies de Plaute van tenir molt d'èxit.

Arquitectura dels teatres romans

L'any 55 a.C., Pompeu va fer construir el primer teatre de pedra. Tenia la mateixa forma i disposició que els teatres grecs. Hi cabien 15.000 espectadors.

Els teatres tenien quatre parts principals:

- **La cavea**, que era la graderia. Les primeres grades estaven reservades a la gent més important del poble, així que la gent seia per ordre social, quan més a prop de l'escenari, major importància.
- **L' orchestra o arena** era l'espai que envoltava l'escenari, on estava situat un altar dedicat al Déu Bacus (déu dels espectacles i la gatzara en general). A vegades, l'arena s'omplia d'aigua.
- **El proscennium**, que era l'escenari on actuaven els actors i que estava una mica elevat.
- **L'escena**, que estava situada darrere del proscennium i que era una espècie de façana d'un palau on s'hi penjaven els decorats.

Els teatres estaven protegits contra la pluja o el sol gràcies a una espècie de tendals que es podien estendre i protegien tot l'edifici.

A Espanya, hi ha moltes restes de teatres romans. El més ben conservat és el de Mérida, que va ser construït a l'època d'August.

PREGUNTES CLAU:

- **Quin és l'origen dels jocs romans? Assenyala les dues menes de jocs que es feien a Roma.**

Els espectacles romans son d'origen religiós: Els primers es celebraven en honor de Mart o Consus.

Hi havia dos tipus de ludi: Ludi circense i Ludi scaenici. Els ludi circense es celebraven en els circs i els ludi scaenici en els amfiteatres

- **En què consistien fonamentalment els jocs del circ?**

Consistien en cursas de carros de cavalls. Hii havia quatre equips i guanyava qui feia set voltes a l'arena del circ en el menor temps possible.

- **Explica com era arquitectònicament el circ romà. Quin circ fou el més important de Roma?**

Els circs eren rectangulars i tenien un extrem corb. Al centre hi havia l'arena, que estava dividida longitudinalment per un mur baix anomenat spina. Al voltant de l'arena s'aixecaven tres o quatre pisos de grades on s'accedia per mitjà d'unes portes anomenades vomitoria.

El circ més important de Roma era el Máxim. Feia 645 metres de llarg per 120 d'ample, i tenia una cabuda d'uns 150.000 espectadors.

- **Què eren els jocs de l'amfiteatre?**

S'hi feien lluites de gladiadors, venationes i naumaquies. Tots els jocs del amfiteatre tenen en comú la violència, la crueltat i la mort.

Les venationes eren caceres, que podien ser de feres contra homes o de feres contra feres. Les venationes eren combats navals per a les quals s'omplia l' amfiteatre d' aigua i les lluites entre gladiadors eren combats que es feien engrups o parelles, i la sort dels gladiadors depenia del públic.

- Explica com era arquitectònicament un amfiteatre. Quin va ser el més important de l'Imperi?

El primer amfiteatre es va construir en temps de César i estava format per dos teatres adossats. Després de les representacions teatrals, les dues caveae giraven i s'ajuntaven formant una el·lipsi per mitjà d'un enginy mecànic. El sòl o arena era una plataforma de fusta que cobria el soterrani, on hi havia els magatzems, la sala de màquines i les feres, i que s'omplia d'aigua quan es realitzaven les naumaquies.

El més important va ser l'amfiteatre Flavi o també Coliseu, construït en temps de Vespasià i Titus, famós per la seva grandiositat i estat de conservació. Els eixos de l'el·lipsi fan 156 i 188 metres, el perímetre és de 524 metres i l'alçada de 49 metres. La seva capacitat és d'uns 80.000 espectadors.

- Quines representacions s'oferien als romans en el teatre? Què eren els mims ? I les atel·lanes?

Es feien obres grolleres en to burlesc. Les representacions més comuns eren:

– Les atel·lanes que eren farses sobre temes diversos escrites en to mordaç. Els personatges eren sempre els mateixos, portaven màscares i els actors eren sempre homes.

– Els mims, que eren representacions en que es barrejaven la dansa rítmica, la música i les imitacions de personatges coneguts. Les representacions es feien al natural i els personatges més comuns eren l'home, la dona i l'amant. Els personatges femenins eren fets per dones.

- Assenyala les parts essencials de què consta un teatre. Quin teatre romà es el més ben conservat de la Península?

El teatre constava de quatre parts principals:

- La cavea, que era la graderia on seien els espectadors.
- L'orchestra o arena, que era un espai que envoltava l'escenari on hi havia un altar dedicat a Dionís. De vegades aquest espai era omplert d'aigua.
- El proscennium o escenari, que era on actuaven els personatges.
- L'escena, que era una façana d'un palau on es penjaven els decorats.

El teatre romà més ben conservat d'Espanya es el de Mérida.

ÍNDEX:

- Origen i importància dels espectacles públics

2– Els ludi circenses

2.1– Arquitectura dels circs

3–Els jocs de l' amfiteatre.

3.1–Les lluites de gladiadors.

3.2–Les venationes.

3.3–Les naumàquies.

3.4– Arquitectura dels amfiteatres.

4– Els Ludi scaenici.

4.1– Les representacions dramàtiques.

4.2–Arquitectura dels teatres.

5– Preguntes clau.

